Eindexamen aardrijkskunde havo 2006-II

**LET OP: Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 51e druk van de atlas.
Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 51e.**

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken. De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 51e druk van de atlas.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Factory Outlet Centers en winkelgedrag

bron 1

Gemeente Roosendaal druk met actieplan

De gemeente was in juni 2005 al enige tijd druk bezig met de voorbereidingen voor de bouw van het Factory Outlet Center[1)]. Lang zal het dan ook niet meer duren voordat de deuren van het Roosendaalse Outlet Center opengaan. Maar de gemeente heeft niet alleen oog voor het koopjescentrum. Zij heeft ook aandacht voor het effect van het Factory Outlet Center op de Roosendaalse binnenstad.

[1)] Een Factory Outlet Center (FOC) is een concentratie van winkels, van waaruit de merkenfabrikanten rechtstreeks (dus zonder tussenhandel) goederen verkopen met grote kortingen. Het is een 'merkendorp' dat klanten trekt uit de regio en daarbuiten. De twee al bestaande Nederlandse outletcentra (Lelystad en Roermond) kunnen zich al enkele jaren in een grote populariteit van het winkelend publiek verheugen. In het verzorgingsgebied met een straal van 60 kilometer rond een FOC moeten minimaal 4 miljoen mensen wonen voor een rendabele bedrijfsvoering.

vrij naar: www.roosendaal.nl

bron 2

Locatie Factory Outlet Center Rosada in Roosendaal

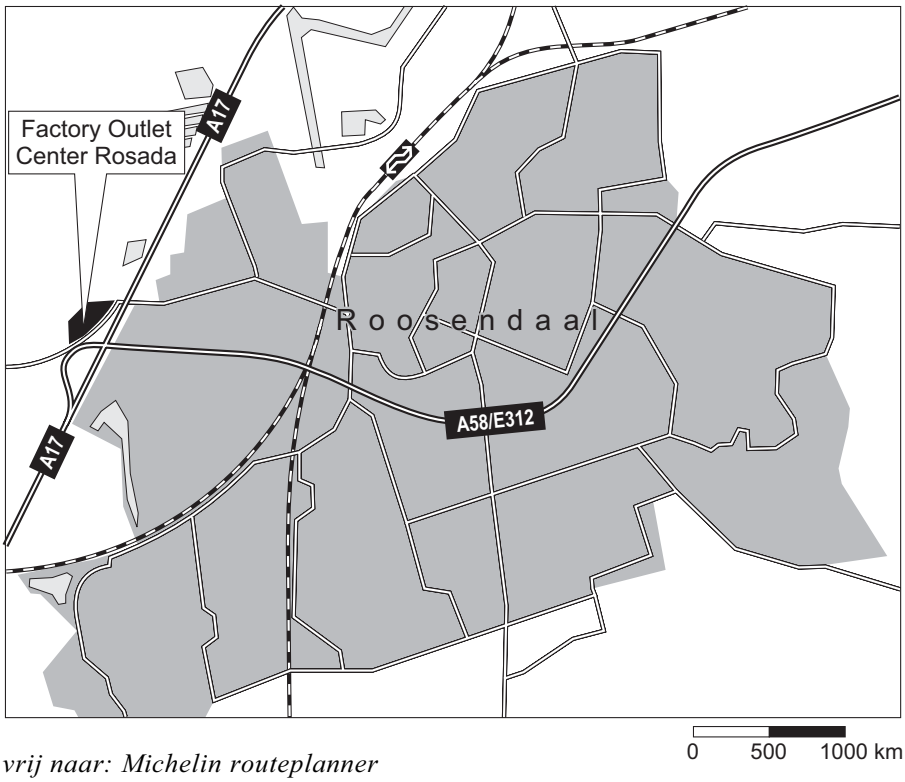

vrij naar: Michelin routeplanner

bron 3

Factory Outlet Center Rosada in Roosendaal

bron: Van Luyken Communicatie Adviseurs, Haarlem

Er zijn in Nederland al twee FOC's gerealiseerd, één in Lelystad en één in Roermond. Voor de bouw van een derde FOC stelden onder andere de gemeenten Etten-Leur en Roosendaal zich kandidaat. Na een lange politieke strijd tussen beide gemeenten heeft de provincie Noord-Brabant de knoop doorgehakt. Roosendaal wordt de derde plaats met een Factory Outlet Center.

2p **1** ☐ Leg uit dat op nationale schaal gezien de keuze voor een plaats in Zuidwest-Nederland voor de hand ligt.

Voor een rendabele bedrijfsvoering moeten er binnen het verzorgingsgebied van een Outlet Center voldoende potentiële klanten wonen.

1p **2** ☐ Welk begrip gebruikt men in de aardrijkskunde om het *minimum* aantal klanten aan te duiden dat een bedrijf nodig heeft om te kunnen bestaan?

De gemeente Etten-Leur heeft de vestiging van een FOC erg gepromoot, terwijl op de regionale schaal van West- en Midden-Noord-Brabant geen draagvlak bestond voor de komst van een FOC in Etten-Leur.

2p **3** ☐ Geef een argument vóór vestiging van een FOC in Etten-Leur en geef een argument ertegen.

De gemeente Roosendaal is van plan een FOC op haar grondgebied te vestigen. Naast positieve gevolgen heeft dat, wanneer de gemeente Roosendaal geen extra maatregelen neemt, op verschillende ruimtelijke schalen ook negatieve gevolgen voor de leefbaarheid.

3p **4** ☐ Neem de nummers 1, 2 en 3 van schema 1 over op je antwoordblad en zet er de juiste invulling achter.

schema 1

ruimtelijke schaal	negatief gevolg voor de leefbaarheid van het betrokken gebied
1……	3* ……
2……	4 ernstige verkeersoverlast

*Bij 3 moet een ander ruimtelijk gevolg worden ingevuld dan bij 4 is ingevuld.

In het promotiemateriaal over het Factory Outlet Center van de gemeente Roosendaal staat dat Roosendaal een goede centrale ligging heeft. De plaats ligt op de as Rotterdam-Antwerpen en ook op de as Duitsland-Zeeland.

1p **5** ☐ Geef een reden waarom de gemeente Etten-Leur dit geen sterk argument voor Roosendaal zal hebben gevonden.

Gezien de goede centrale ligging kan het Factory Outlet Center Rosada een rol als tussenliggende mogelijkheid (intervening opportunity) vervullen.

2p **6** ☐ Waar komen in het algemeen de klanten vandaan die het FOC als tussenliggende mogelijkheid zullen gebruiken en wat zou hun reisdoel zijn geweest zonder de aanwezigheid van een FOC in Roosendaal?

Opgave 2 – Gemeentelijke herindeling in het gebied van de Utrechtse Heuvelrug

Sinds 1848 is ons land verdeeld in provincies en gemeenten. Sinds die tijd is het aantal gemeenten sterk afgenomen. Er zijn nu nog ruim 500 gemeenten over. Op de Utrechtse Heuvelrug heeft kort geleden een gemeentelijke herindeling plaatsgevonden.
Suburbanisatie heeft er mede toe geleid dat de gedragsruimte van bewoners van de Utrechtse Heuvelrug sterk is veranderd en niet meer samenvalt met politiek-ruimtelijke grenzen. Wonen, werken en dienstverlening lopen dwars door gemeentegrenzen heen, nu nog sterker dan vroeger.
Vaak bleken gemeenten te klein om zich aan te kunnen passen aan deze nieuwe ontwikkelingen. Gemeentelijke herindeling zou deze aanpassing kunnen vergemakkelijken.

bron 4

Statistische gegevens van zes bij de herindeling betrokken gemeenten: Amerongen, Doorn, Driebergen-Rijsenburg, Leersum, Maarn en Zeist (in 2000)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Amerongen	7.294	3.059	4,2	–3,9	22,9	89,7	5,5	4,9	0	22.100	4.000	1.815	25
Doorn	9.968	2.225	2,5	1,7	3,5	71,6	16	12,3	0	26.400	4.700	3.471	35
Driebergen-Rijsenburg	18.333	2.644	–2,8	–2,5	2,4	76,2	16,6	7,2	0	24.200	6.900	9.138	50
Leersum	7.328	3.022	–0,3	–0,6	14,5	91,3	5,1	3,6	0	23.100	3.200	1.669	23
Maarn	5.848	7.892	–2,1	–2	15,1	85,3	2,6	3,2	0	27.200	3.000	2.217	38
Zeist	60.020	4.864	–4,2	–5,4	0,6	56	34,4	9,7	1,9	23.800	24.600	36.548	61

1 gemeente
2 aantal inwoners 2000
3 totale oppervlakte in hectares
4 groei aantal inwoners 2000-2010, in procenten
5 groei aantal jongeren (≤ 24 jaar) 2000-2010, in procenten
6 groei aantal ouderen (≥ 65 jaar) 2000-2010, in procenten
7 percentage groengebied (water, bos en natuur, agrarische bestemming)
8 percentage bebouwd gebied
9 percentage overig gebied, waaronder verkeers- en recreatiegebied
10 nog uit te geven als bedrijventerrein, in hectares
11 gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner, 1997, in guldens
12 gemiddelde omvang beroepsbevolking, 1996/1998
13 aantal arbeidsplaatsen (voltijd & deeltijd)
14 aantal arbeidsplaatsen als percentage van de totale bevolking

vrij naar: ORKA-advies, Roucke, J. en H. v.d. Vegt, Utrecht, 20 februari 2002

bron 5

Gemeentelijk herindelingsvoorstel Heuvelrug, optie 1

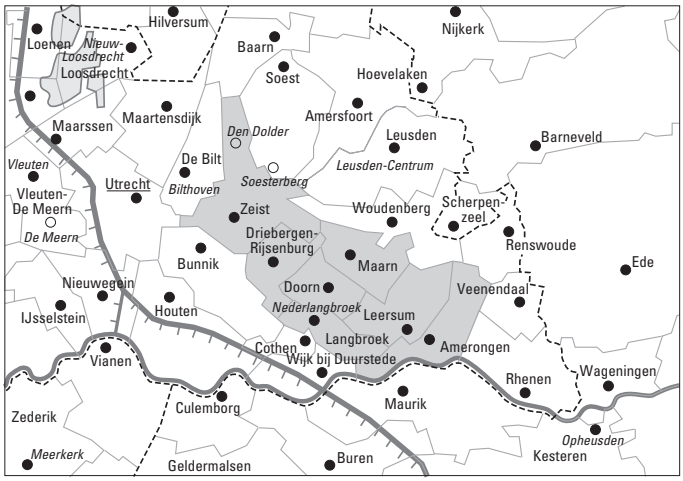

vrij naar: WAL in zicht, Alternatieven voor gemeentelijke herindeling in Zuidoost-Utrecht, Groenendijk, J.G. en G.H. Hagelstein, 20 april 2004

Gemeentelijk herindelingsvoorstel Heuvelrug, De MALDD-variant, optie 2

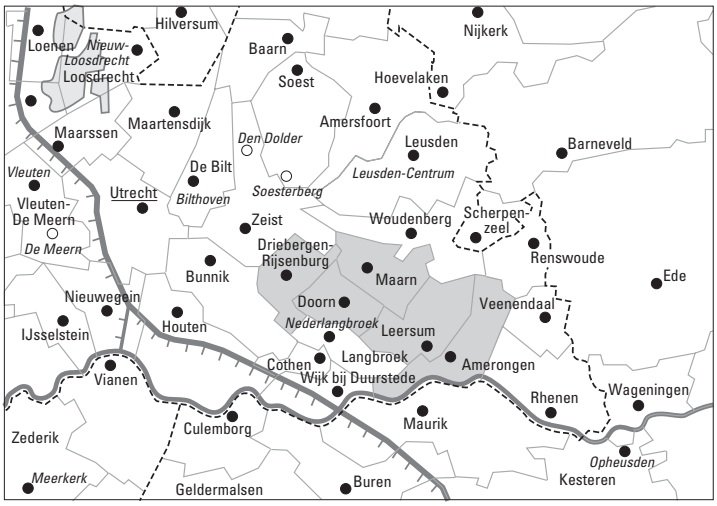

vrij naar: WAL in zicht, Alternatieven voor gemeentelijke herindeling in Zuidoost-Utrecht, Groenendijk, J.G. en G.H. Hagelstein, 20 april 2004

Gemeentelijk herindelingsvoorstel Heuvelrug, De DrieMADO-variant, optie 3

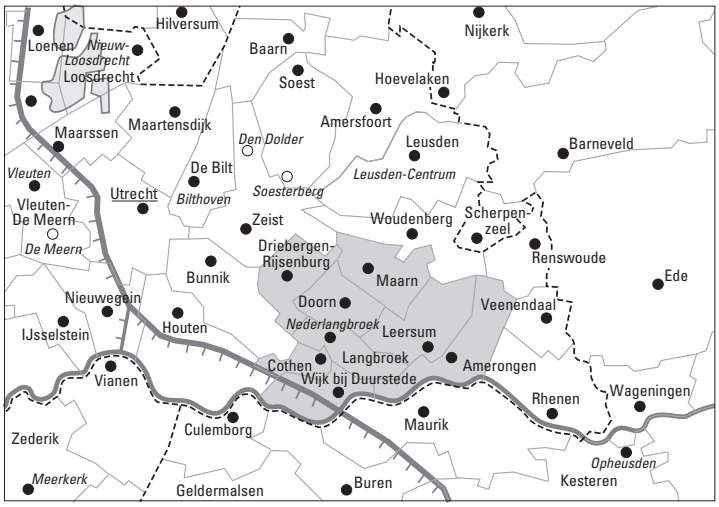

vrij naar: WAL in zicht, Alternatieven voor gemeentelijke herindeling in Zuidoost-Utrecht, Groenendijk, J.G. en G.H. Hagelstein, 20 april 2004

Demografische gegevens kunnen aanwijzingen zijn dat in het verleden gemeenten gegroeid zijn door suburbanisatie. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Amerongen, Leersum en Maarn.

3p **7** ☐ Welk demografisch gegeven uit bron 4 geeft een aanwijzing dat er in het verleden veel mensen zijn gesuburbaniseerd naar de drie genoemde gemeenten?
Motiveer je keuze.

Welke gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug zelfstandig blijven, is nog onderwerp van gesprek, maar dat er een gemeentelijke herindeling komt, is zeker.
De provincie Utrecht streefde naar een herindeling op 1 januari 2006. Bron 5 geeft drie mogelijke herindelingen van gemeenten, de opties 1, 2 en 3. Deze drie indelingsopties zijn getoetst aan een aantal criteria. Twee daarvan zijn: bestuurskracht en planologische ruimtebehoefte.

2p **8** ☐ Geef van elk van beide criteria aan waarom dit een belangrijk toetsingscriterium is bij gemeentelijke herindelingen.

2p **9** ☐ Welk gegeven uit de Basisstatistiek ‘Nederland, Algemeen/Bevolking’ kan de provincie Utrecht als een argument gebruiken om Wijk bij Duurstede niet bij de herindeling Heuvelrug te betrekken, zoals in optie 3 is weergegeven? Motiveer je keuze.

Jij krijgt de opdracht om een onderzoek te doen naar het woon-werkverkeer (forensisme) tussen de zes gemeenten die bij optie 1 samengaan.

2p **10** ☐ Welke twee kolommen gegevens uit bron 4 heb je daarvoor nodig?

Eén van de motieven voor gemeentelijke herindeling is steden extra ruimte te geven voor de aanleg van woongebieden en bedrijventerreinen. Uit bron 4 blijkt dat bij een fusie de overige vijf gemeenten aan Zeist geen extra ruimte kunnen bieden voor bijvoorbeeld de aanleg van bedrijventerreinen.
Dit komt vooral door functies die de Utrechtse Heuvelrug op nationale schaal vervult.

2p **11** ☐ Noem twee van deze functies.

bron 6

Grondgebruik in zes gemeenten die betrokken zijn bij de herindeling Heuvelrug: Amerongen, Doorn, Driebergen, Leersum, Maarn en Wijk bij Duurstede

Gemeente	Totale oppervlakte in hectares (2003)	% water (2000)	% bos en natuur (2000)	% agrarisch gebruik (2000)	% bebouwd (2000)	% overig land, waaronder verkeers- en recreatief gebruik (2000)
Amerongen	3.059	3,7	39,3	52,4	4,8	4,6
Doorn	2.225	0	46,4	27,4	15,9	10,2
Driebergen	2.644	0,3	39,4	36,9	15,0	8,3
Leersum	3.022	0,6	54,5	36,2	4,8	3,4
Maarn	2.534	0,1	51,1	30,8	6,9	10,4
Wijk bij Duurstede	5.030	5,3	8,4	74,7	7,1	4,5

vrij naar: WAL in zicht, Alternatieven voor gemeentelijke herindeling in Zuidoost-Utrecht, Groenendijk, J.G. en G.H. Hagelstein, 20 april 2004

Als de provincie Utrecht ernaar streeft om via gemeentelijke herindeling te komen tot meer homogene regio’s, dan ligt optie 3 niet voor de hand op basis van de gegevens van bron 6.

2p **12** ☐ Geef hiervoor twee argumenten ontleend aan bron 6.

Opgave 3 – Rietsuiker en bietsuiker

bron 7

De prijsregeling voor suikerbieten en suiker

De suikerproducenten (dat zijn suikerfabrikanten) binnen de EU krijgen een gegarandeerde minimumprijs voor de suiker die ze binnen de EU verkopen. Tot nu toe was deze gegarandeerde prijs veel hoger dan de prijs van suiker op de wereldmarkt. De suikermarkt van de EU wordt beschermd tegen goedkopere suiker van buiten de EU door invoerheffingen. De suikerproducenten betalen de boeren binnen de EU die suikerbieten verbouwen een garantieprijs. Het overschot van de geproduceerde suiker in de EU wordt door exportsubsidies onder de marktprijs op de wereldmarkt verkocht.
De Europese suikersector staat nu aan de vooravond van ingrijpende hervormingen: de minimumprijs die suikerproducenten momenteel ontvangen, wordt met een derde verlaagd. Een reden voor Brussel om de bakens te verzetten, is de klacht die Brazilië, Thailand en Australië bij de Wereldhandelsorganisatie (WHO) hebben ingediend tegen de bestaande Europese suikersubsidies. Genoemde grote suikerproducerende landen produceren veel goedkoper suiker (uit suikerriet).

Toevoeging: De WHO heeft in september 2004 uitspraak gedaan waarin de klagende landen in het gelijk werden gesteld en de EU de zaak dus verloor.

vrij naar: de Volkskrant, 15 juli 2004

1p **13** ☐ Met welk begrip duid je in het algemeen het geheel van handelsbelemmeringen en subsidies aan die tot de uitspraak van de WHO (september 2004) binnen de Europese Unie voor suiker (en andere producten) golden?

Het geheel van handelsbelemmeringen en subsidies zoals door de EU wordt toegepast voor de suikerproductie wordt afgebouwd. Op mondiale schaal zal dit gevolgen hebben voor de verdeling van de suikerteelt.

1p **14** ☐ In welke fysisch-geografische zone zal de suikerteelt toenemen?

Volgens bron 7 hebben veel suikerproducerende landen buiten de EU protest aangetekend bij de Wereldhandelsorganisatie tegen de maatregelen die de suikermarkt binnen de EU beschermen.

2p **15** ☐ Beredeneer met behulp van gegevens op de kaartbladen 150 en 193 (51e druk: 137 en 171) waarom de meeste suikerproducerende landen uit Afrika geen belang hebben bij een protest.

Economisch gezien is het goed dat de landen die rietsuiker produceren zo snel mogelijk vrije toegang krijgen tot de Europese markt.

3p **16** ☐ Ben jij het eens of oneens met deze stelling? Beargumenteer je mening.

Om de gevolgen van de afbouw van het geheel aan handelsbelemmeringen en subsidies voor suiker binnen de EU te onderzoeken, stellen we de volgende hoofdvraag:
Welke ruimtelijke gevolgen heeft de afbouw van dit stelsel voor de Europese Unie?

1p **17** ☐ Formuleer een voorspellende deelvraag bij deze hoofdvraag.